

Enskild motion

Motion till riksdagen: 2014/15:2947

av Mikael Jansson (SD)

Hedersorden

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att instifta en ”Hedersorden” för framstående insatser av nationell betydelse.

Motivering

När det moderna svenska ordensväsendet – efter vissa förelöpare – infördes för snart 260 år sedan, kännetecknades det av stor exklusivitet. De snäva gränserna gällde inte endast Serafimerorden, för vilken ett högsta antal av 24 riddare föreskrevs (sedermera höjt till 32). Inom Nordstjärneorden var högsta antalet 24 kommendörer och 50 riddare, och inom Vasaorden – tillkommen 1772 – sex storkors, åtta kommendörer och 50 riddare. Inom Svärdsorden begränsades antalet kommendörer till 24 medan antalet riddare med tanke på ordens karaktär av krigsutmärkelse lämnades öppet. Storkors inom Svärds- och Nordstjärneordnarna förekom icke under lång tid men infördes 1772 respektive 1844. Sedermera infördes ytterligare ordensvärdigheter (1788, 1850, 1873, 1889, 1895, 1952 och 1974) samt medaljklasser (1748, 1850, 1895 och 1986).

Begränsningarna upprätthölls länge strikt men började ett stycke in på 1800-talet att något uppmjukas, i synnerhet efter unionen med Norge (som intill 1847, då S:t Olavsorden instiftades, saknade egen orden). Först 1844 vid Oscar I:s trontillträde upphävdes de antalsmässiga restriktionerna för alla ordnar och grader utom som nyss nämndes för Serafimerorden (samt Carl XIII:s orden, som dock intager en särställning utan direkt statlig karaktär).

Utomlands förekommer ofta någon form av begränsning, antingen i form av en årskvotering beträffande antalet förläningar eller såsom ”numerus clausus”, det vill säga

endast ett visst antal personer – i varje fall i hemlandet – får samtidigt inneha orden. Detta gäller till exempel Hederslegionen, som en tid tilläts expandera på ett inflationsartat sätt men genom en ordensreform på de Gaulles tid medvetet sökt återföras till en större exklusivitet (bland annat genom att en ny ”Nationalförtjänstorden” instiftades som avlastning). Bayerska Förtjänstorden, som instiftades av fristaten 1957, är begränsad till högst 2 000 bayrare och utlänningar samtidigt. Stundom kombineras de två systemen, till exempel i Storbritannien, där man för ”ordinarie” (i motsats till ”extra” och – för utlänningar – honorary) innehavare av de högre graderna har ”numerus clausus” men för de lägre – administrativt något lätthanterligare – årskvoter.

I vissa länder förekomma – vid sidan av de vanliga förtjänstorden – speciella ordnar, som på sin grund av sin exklusivitet och sina urvalskriterier fått ett mycket högt anseende. Det kan ofta röra sig om ordnar för vetenskap och konst i likhet med de båda – numera tyska – återupplivade ”Pour la Merite” på förbundsplanet, där medlemmarna vid vakans komplettera sig själva, och Maximiliansorden i Bayern samt motsvarande ”Ehrenzeichen” i Österrike. En särställning intages måhända av de båda brittiska ”Order of Merit” (O.M.) och ”Order of the Companions of Honour” (C.H.). Den förra instiftades 1902 såsom monarkens personliga belöning för utomordentlig, meriterande tjänst inom krigsmakten eller motsvarande insats till främjande av konst, bildning, litteratur och vetenskap samt är begränsad till 24 ordinarie innehavare i samväldesmonarkierna. Den sistnämnda instiftades 1917 såsom en belöning för framstående insatser av nationell betydelse och utdelas ofta även för politiska förtjänster – förutom kulturella och så vidare – på förslag av premiärministrarna i de olika samväldesmonarkierna enligt en numera till 65 (ursprungligen 50) begränsad kvot. Orderna har endast en grad och medför ej någon personlig titel eller rang. En motsvarighet, ”The order of New Zealand”, för högst 20 levande personer instiftades – på förslag från den dåvarande socialdemokratiska regeringen – den 6 februari 1987 av drottning Elizabeth av Nya Zeeland, att liksom de föregående bäras om halsen.

En exklusiv ”hedersorden” för de mest framstående företrädarna inom olika samhällsområden – kultur, förvaltning, näringsliv och så vidare samt våra inhemska nobelpristagare skulle säkert fylla en funktion i dagens Sverige. En förebild till ordenstecken föreligger i det ännu i Livrustkammaren bevarade smakfulla ordenstecken, vartill Carl X Gustaf 1656 lät utarbета statuter (se den Svenska Fatburen, nr 9, 28 mars 1770). När och hur denna orden instiftats är ej känt, men det faktum att Carl den XI under sin barndomstid bar detta ordenstecken tyder på att det varit mera än en prototyp

till orden, varav även en 1913 i Polen återfunnen och 1655 tillverkad variant förekommit; denna återförvärvades till Sverige 1990 för att även denna utställas i Livrustkammaren. Ordenstecknet skulle bäras i ett band av silvermoare.

Dåtidens religiösa symbolik i mittgloben skulle idag lämpligen kunna utläsas såsom ett ordensprogram: Ingenium (skarpsinne) eller Industria (idoghet) – Humanitas (mänsklighet, det vill säga både människokärlek och kultur) – Scientia (vetande eller vetenskap). Frånsidans mittglob kan visa antingen riksvapnets tre kronor eller liksom ”O.M” – ordens-suveränens monogram och ordenstecknet bör bäras i band om halsen, i vissa fall eventuellt med tillägg av en kraschan (för ordenssuveränen eller vid förnyade förtjänster).

Mikael Jansson (SD)